

Вікторія ХОРУЖА
слухач магістерської програми
Тернопільський національний економічний університет,
Науковий керівник:
Ірина БЕЛОВА
к.е.н., доцент
Тернопільський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Підприємства України, не залежно від їх форм власності та видів діяльності, переходять до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, а це для підприємств несе за собою більшість проблем пов'язаних з їх використанням. Звідси постають і основні задачі та напрямки вивчення проблеми обліку готової продукції згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку, а саме: вивчення постановки та організації облікової політики підприємства; вивчення відповідності готової продукції до національних стандартів; вивчення обліку виробництва, надходження, реалізації, руху та правильності документального відображення готової продукції.

Перехід до ринкової економіки потребує від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і керування виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т.д.

Ламіскін І.А. говорить, що готова продукція являється частиною матеріально-виробничих запасів, призначених для продажу (кінцевий результат виробничого циклу, активи, завершені обробкою (комплектацією), технічні та якісні характеристики яких відповідають умовам договору або вимогам інших документів, у випадках, встановлених законодавством) [7].

Автор Мешко М.П. висловлює таку думку, що готова продукція - продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини (крім тієї частини, що використовується для проведення розрахунків за її переробку) і визначена як кінцева у контракті між замовником і виконавцем [8].

Автори Сук Л.К., Сук П.Л. висловлюють таку думку, що готовою є продукція, виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і яка відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [12, С.407].

Незважаючи на те, що всі національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України (П(С)БО) значною мірою ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), вони не тотожні. Оскільки порядок виготовлення, утримання і вибуття готової продукції регламентує П(с)БО № 9 «Запаси» [9], а міжнародним його аналогом є МСБО № 2 «Запаси» [11]. Порівнявши ці стандарти, можна сказати, що П(С)БО № 9 «Запаси» та МСФЗ № 2 «Запаси» мають спільні та відмінні риси, що впливає на визначення складових собівартості готової продукції. Так, визначення поняття «запасів», умови визнання запасів і основні поняття, пов'язані з ними, а також рекомендації щодо використання методів оцінки запасів в обох стандартах є тотожними. Основними відмінностями між двома стандартами є склад запасів та склад витрат, що входять до собівартості отриманих запасів.

Для кожного підприємства готова продукція відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у здійсненні його господарської діяльності. Отже актуальністю документального відображення руху готової продукції є те, що саме випуск і реалізація продукції впливає на фінансові результати роботи підприємства, адже реалізація готової продукції – це основне джерело формування доходу підприємства.

Облік та аналіз готової продукції включають комплекс робіт, при виконанні яких забезпечується своєчасний і якісний облік виробництва, випуску та реалізації готової продукції не тільки в цілому за звітній період, але і в короткостроковому періоді, а також контроль за цілістю і своєчасним відвантаженням готової продукції покупцям.

Побудова обліку готової продукції можлива за різними варіантами. Продукція, яка має кількісні, якісні та вартісні характеристики, може бути здана на склад, а звітти відбудуватиметься її відвантаження

(продаж) та реалізація. Водночас можливий інший підхід (здебільшого на дрібних підприємствах, фермерських господарствах тощо), коли готова продукція не передається на склад, а нагромаджується безпосередньо у виробника, звідки її відвантажують або передають покупцеві та реалізують.

Продукція, яка не має кількісних характеристик – робота, послуга (посередництво) або великогабаритні вироби (будинки, пароплави тощо), – безпосередньо передається з виробництва покупцю (замовнику).

Планом рахунків для обліку наявності та руху готової продукції, що має кількісні характеристики та складається, передбачено рахунок «Готова продукція». За своїми характеристиками та структурою він аналогічний рахунку «Матеріали» та формує вид запасу виробничої діяльності.

Облік готової продукції повинен забезпечити контроль за виконанням завдань по випуску продукції згідно з договірним асортиментом на всіх стадіях її руху; зберігання готової продукції за обсягом, асортиментом та якістю; своєчасну випуску документів на відвантаження; використання фінансових і матеріальних ресурсів за допомогою складання планових і фактичних калькуляцій собівартості продукції. Аналітичний облік готової продукції на підприємствах ведеться за місцями її зберігання та окремими видами у натуральних, умовно-натуральних і вартісних показниках. Для синтетичного обліку готової продукції призначено активний рахунок 26 «Готова продукція». Цей рахунок призначений для узагальнення інформації про наявність та рух продукції, виготовленої підприємством. Облік готової продукції включає такий комплекс робіт, при виконанні яких забезпечується своєчасний і якісний облік виробництва, випуску та реалізації готових виробів не тільки в цілому за звітний період, але і за коротші проміжки часу, контроль за цілісністю і своєчасним відвантаженням готової продукції покупцям [5].

На практиці облік процесу реалізації здійснюється за допомогою системи таких рахунків бухгалтерського обліку: 26 «Готова продукція», 90 «Собівартість реалізації», 70 «Доходи від реалізації», 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 64 «Розрахунки за податками й платежами», 79 «Фінансові результати» тощо.

У бухгалтерському обліку готова продукція має оцінюватися за фактичною собівартістю виготовлення. Але оскільки фактична собівартість може бути визначена лише після збирання всіх затрат та калькулювання її фактичної собівартості, постає потреба в щоденному обліку наявності та руху готової продукції до визначення її вартісних характеристик (для цього існують спеціальні способи, аналогічні способам обліку матеріалів) [6].

Для уникнення розбіжностей в оцінці готової продукції необхідно визначити відхилення між фактичною та умовною вартістю готової продукції після формування калькуляції та скласти відповідні проводки: Дт 26 «Готова продукція»; Кт 23 «Виробництво» (якщо фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість). Або сторнувати такий запис, якщо фактична собівартість виявиться меншою від умовної вартості [2].

Одночасно потрібно відобразити суму відхилень, яка виникає між фактичною виробничою собівартістю готової продукції та її вартістю за обліковими цінами. Бухгалтерський облік повинен забезпечити дані не лише про обсяг продукції та доходів від їх реалізації, але й асортимент продукції, масштаби продажу, ціни, собівартість, витрати на збут, канали збуту тощо [2].

Бухгалтер повинен створити інформаційну систему для забезпечення істотних даних для управління збутом. Готова продукція оприбутковується на складі на основі первинних документів, а саме: накладних, актів, відомостей випуску продукції, документів, що засвідчують якість (свідоцтво про якість, сертифікат відповідності державній системі сертифікації).

Використання автоматизованого ведення бухгалтерського обліку дає можливість підприємству формувати велику кількість звітів, розрахунків, проводити економічний, фінансовий аналізи діяльності підприємства. Вартість і затрачений час на складання форм є незначним, що дає змогу повністю задовольнити інформацію з обліку та аналізу готової продукції, скласти прогнозні розрахунки для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері реалізації готової продукції.

Головне значення на підприємстві приділяється реалізації готової продукції. Саме готова продукція та її реалізація є найважливішими економічними показниками в діяльності підприємства. В обсяг реалізації включається відвантажена та випущена продукція незалежно від того, зарахований платіж на розрахунковий рахунок установи чи ні.

На сьогодні однією з складових ефективної організації обліку наявності та руху готової продукції є високий рівень використання облікової інформації для оцінки якісних та кількісних характеристик готової продукції. Результати дослідження з організації обліку готової продукції свідчать про те, що існує ряд проблем, які впливають на організацію ведення обліку готової продукції. Вирішення досліджених проблем дозволить ефективно здійснювати бухгалтерський облік готової продукції та її собівартості, підвищить ефективність виробництва, і тим самим підтримає конкурентоспроможність виробленої продукції, нарощуючи економічний потенціал підприємства [2].

Отже, процес виробництва, особливо в теперішніх умовах, вимагає забезпечення кращих результатів при найменших витратах, найсуворішого дотримання режиму економії. Цього неможливо досягти без постійного спостереження за всіма складовими виробничої собівартості, глибокого аналізу витрат за статтями і елементами.

Список використаних джерел

1. Белова, І. Гармонізація і стандартизація як об'єктивна необхідність кумулятивізму інституту бухгалтерського обліку [Текст] / Ірина Белова, Наталія Семенишена. // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн. 2018. - Вип. 3-4. - С. 7-20.
2. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник / Р.Ф. Бруханський, О.П. Скирпан. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2014. 444 с.
3. Бруханський, Р. Ф. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності аграрних підприємств [Текст] : монографія / Р. Ф. Бруханський, М. К. Пархомець, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. –Тернопіль : Крок, 2015. – 300 с.
4. Дідоренко, Т. Значення оперативного обліку в системі управління сільськогосподарським підприємством [Текст] / Тетяна Дідоренко, Ірина Белова // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. зб. наук. пр. - 2017. - Вип. 1-2. - С. 29-37.
5. Жмур Н.М. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації / Н.М. Жмур // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». –2007. – № 2. – С. 301–304.
6. Заокіпна Н.С. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізація / Н.С. Заокіпна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonalennya-obliku-gotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi>.
7. Ламыскін І.А. Бухгалтерський учет: [учебник] / Ламыскін І.А. - М., 2000 г. –249 с.
8. Мешко Н.П. Трансформація процесів управління реалізації готової продукції в умовах переходу до ринку : автореф. дис.на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03; Дніпропетр. держ. ун-т. —Дніпропетровськ, 2000г. – 20 с.
9. МСБО №2 «Запаси». Міжнародний документ від 01.01.2012 р. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021
10. Обліково-аналітичне і організаційно-правове забезпечення діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій [Текст] : колект. моногр. / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло, І. М. Белова [та ін.]. - Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. - 388 с.
11. П(с)БО № 9 «Запаси». Наказ Міністерства Фінансів України від 01.01.2015 р. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
12. Сук Л.К., Сук П.Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник. – К.: Каравела. – 2009. – 624 с.